

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

המדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע במדבר תשפ"ב

בין יום הזיכרון ויום העצמאות ליום ירושלים ולמתן תורה תכלת דומה לים, לרקיע ולכסא הכבוד הטלית שהצילה הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

דגל ישראל נבחר, כבר בשנת תרנ"ז 1897, כדגלה של התנועה הציונית, על ידי הקונגרס הציוני הראשון בבאזל, שווייץ. מדינת ישראל אימצה אותו כדגלה בשנת תש"ח 1948. בדגל מופיעים שני פסים, ובניהם מגן דוד בצבע תכלת על רקע לבן. דגל זה הועדף בגלל הקשר שלו למסורת עם ישראל. ננסה להעמיק יותר בהבנת המשמעות של הדגל ונתרכז בצבעו ובשני הפסים שלאורכו. במסורת ישראל יש לצבע התכלת משמעות עמוקה. המדרש מלמדנו "שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד" (במדבר רבה, פרשת במדבר פרשה ד סימן יג). לרקיע אין צבע, הוא שקוף (גם הים שקוף). האמונה הישראלית היא אמונה באל אחד בלתי נראה, לכן אין זה פלא, שתכלת מסמלת גם את כיסא הכבוד ואת נוכחות השכינה הלא מוחשית והבלתי נראית, בחיינו בפרט, ובעולם בכלל. אין צבע מתאים יותר לדגל ישראל מצבע התכלת. אין צבע מתאים יותר לתקופה שבין קריעת ים סוף לעמידה בפני השכינה – כסא הכבוד במעמד הר סיני. שני פסי התכלת, משני צדי הדגל, מסמלים את היות כל היהודים עם אחד, שמכיל בתוכו אנשים מצבעים שונים ועם דעות שונות. כשכולם מתכנסים ביחד, יש להם רק צבע אחד תכלת – שקוף. זה גם הצבע החשוב של הטלית וציציותיה, פתיל התכלת. שני הפסים, שיש כמעט על כל טלית, הם המקור של פסי הדגל הישראלי, גם אם מייסדי התנועה הציונית לא התכוונו לכך בהחלטתם. להבנתי, לפחות בתת מודע, זה מה שמשך אותם להחלטה זו. תחת כנפי השכינה מתקבץ כל עם ישראל, כמו שהילדים מתקבצים תחת הטלית של אביהם בעת ברכת הכהנים.

ברצוני לשתף את הקוראים בנס שאירע לחברי ולי, ולעוד למעלה מעשרים חיילי צה"ל, בזכות הטלית. חברי ואני משיבות ההסדר הצטרפנו, חודשים ספורים לפני מלחמת יום הכיפורים, לחטיבת המילואים 217, בפיקודו של נתקח ניר, אחד מגיבורי מלחמת ששת הימים. הפעם הראשונה בה נקראנו אל הדגל הייתה בצהרי יום הכיפורים תשל"ד (אוקט' 1973). הגענו לימ"ח, בו היו מאוחסנים הטנקים, במחנה 'בית דרס' לא רחוק מבאר טוביה, בשעות אחר הצהריים המאוחרות. הגעתי לשם עם דני שטינברג, חברי לספסל הלימודים בישיבה. הוא היה אמור להיות הנהג בטנק שלנו, אני הייתי אמור להיות הטען קשר. התותחן שלנו לא הגיע משום שגויס לפני ראש השנה למשימה אחרת, ויצא לשרת כחזן ובעל תוקע לתפילות ימים נוראים, במוצב בבקעת הירדן. בימ"ח פגשנו לראשונה את מפקד הטנק שלנו, מנחם לונץ. שלושתנו התחלנו לעבוד על הכנת הטנק וזיוודו, לקראת המלחמה שעדיין לא הבנו את משמעותה. בנוסף לכך שהיינו רק שלשה במקום ארבעה, התברר כי יש תקלות רבות וצידוד בסיסי היה חסר. התקלות עיכבו אותנו. עבדנו במרץ רב (למרות הצום בו היינו) ובהתלהבות גדולה אזרנו כוחות יחד, כדי שהטנק יהיה מוכן כמה שיותר מהר. לקראת 10 בלילה סיימנו את ההכנות, ובמסגרת האילוצים הטנק היה כביכול מוכן לקרב. לא היה מכשיר תיאום כוונות, היה מחסור בנשק אישי ולא היו משקפות בטנק (למעט פרי-טלסקופ קבוע בעמדת התותחן). מנחם לא קיבל משקפת אישית, מכשיר חיוני למילוי תפקידו כמפקד הטנק וכמי שאמור לזהות את המטרות בעת מגע עם האויב. חיכינו בקוצר רוח להודעה על מוכנותם של המובילים. רק אז בא פעם ראשונה אוכל אל פינו, כל אחד מאתנו קיבל תפוח עץ. הטנק שלנו היה הטנק הראשון בגדוד שהיה מוכן לעלות על המוביל.

לאחר זמן מה העמסנו את הטנק על המוביל ועלינו שלושתנו לאוטובוס, שהיה חלק משיירה. שיירה שהייתה אמורה לקחת אותנו לנקודת המפגש עם המובילים, במרחק של כמה עשרות קילומטרים מתעלת סואץ, אליה היינו אמורים להגיע על הזחלים של הטנק.

התיישבנו במושבי האוטובוס ונרדמנו בישיבה, עייפים, רעבים וממש מותשים. התעוררנו באזור רומני. יצאנו לדרך על גבי הטנקים לכיוון התעלה.

אף אחד לא הבין באמת את שאירע בעשרים וארבע השעות הראשונות של המלחמה. יצאנו לקרב צוות של שלושה, כשמנחם, מפקד הטנק, אמור לשמש בתפקידו וגם כטען קשר. אני, שהייתי מוסמך גם כתותחן, ישבתי בתא התותחן, והייתי צמוד לפרי-טלסקופ ששימש לנו גם כמכשיר תצפית. לאחר זמן קצר נגלו לעינינו מראות מזעזעים וכלי רכב צהליים פגועים ונטושים (אחר כך התברר לנו שהם נפגעו מיחידות קומנדו מצריות שארבו להם). עדיין לא הבנו את המשמעות עד תום.

המשכנו הלאה והתחלנו להבין שהמצב לא דומה למה שהיה במלחמת ששת הימים. הגענו למרחק של עשרה קילומטרים מתעלת סואץ, בגזרה הצפונית באזור העיר קנטרה, והגדוד נכנס לחניון לילה. לפנות בוקר הגדוד קיבל פקודה להתקדם לקראת התעלה ולחתור למגע עם הצבא המצרי, במטרה להשמידו ואולי אף להתקדם מעבר לתעלה (פקודה שהייתה מנותקת לחלוטין מהמציאות). מפקד הגדוד שלנו החליט להתקדם בזהירות. פלוגה ב', הפלוגה שלנו, הובילה את הגדוד. הטנק שלנו היה שייך למחלקה 1, אנחנו היינו הצוות הצעיר והכיניו שלנו בקשר היה ב1.

מנחם הוביל את המחלקה - שהובילה את הפלוגה - שהובילה את הגדוד, כך שאנחנו היינו הטנק הקדמי ביותר בגדוד 126 בחטיבה 217.

לאחר שהתקדמנו מספר קילומטרים, שמנו לב שלפנינו, במרחק של למעלה משני קילומטרים, יש תנועה של חיילים רגליים שרצים לכיוון שלנו. מנחם דיווח למפקד הפלוגה והפקודה הייתה לפתוח עליהם באש תותחים על מנת לפגוע בהם. כמו שכבר ציינתי, לא הצלחנו לעשות תיאום כוונות לפני היציאה לקרב - פעולה הכרחית המאפשרת פגיעה - ולכן לא פגענו בהם, למרות שכמה וכמה טנקים ירו לעברם. תוך מספר שניות הדמויות הרבות נעלמו. מפקד הפלוגה הורה להגביר ערנות ולפגוע מיידית בכל מי שינסה להתקרב.

לאחר זמן מה הופיעו שתי דמויות מאחורי אחת הדיונות, כשהן מניפות דגל לבן. מפקד הפלוגה חשש מאוד שמדובר בתרגיל אונאה, וששאר הכוח הרגלי יתקף אותנו מכיוון בלתי צפוי. הפקודה הייתה לירות גם בשניים שנשאו את הדגל הלבן, כיוון שהיה זה מאוד לא הגיוני שהם כבר נכנעים, למרות שהפגזים פגעו רחוק מהם. מכיוון שהייתי היחיד שהיה מצויד בכלי תצפית רציני, הצלחתי לזהות שלא מדובר בדגל לבן. על האריג משני צדיו היו שני פסים, ועלה חשש שמדובר בטלית. מיד הזהרתי את מנחם. מנחם קרא ברשת הפלוגתית להפסיק את הירי, מאחר שיתכן ומדובר בחיילי צה"ל המנסים לחבור אלינו. כל הגדוד עצר וחיכה לשניים שהלכו והתקרבו. עתה כבר היה ברור שמדובר בטלית ובשני חיילי צה"ל שנשאו אותה, בתקווה ובתפילה שגם אנו נבין מי הם.

שני החיילים הגיעו לטנק שלנו והציגו את עצמם כשני קצינים בשם: אילן גדרון וגיל אופיר. שניהם הגיעו בערב יום כיפור למעוז מילאנו הפלוגתי, ששכן על גדות התעלה באזור קנטרה, כדי לתגבר אותו גם במחלקת טנקים. הם נלחמו מצהרי יום הכיפורים יחד עם חיילי החטיבה הירושלמית שאיישו את המוצב, כחלק משירות המילואים שלהם, והדפו התקפות של הצבא המצרי. בחצות הלילה של יום ראשון, החליט מפקד המוצב יעקב טרוסטלר, שאין להם כל סיכוי להמשיך ולהחזיק מעמד מול הכוחות העצומים שתקפו אותם ללא הפסקה. יעקב אסף את כל אנשי המעוז והתגבורת, והם יצאו למסע מזרחה כדי לנסות לחבור לכוחות צה"ל. לדרך יצאו למעלה מששים לוחמים. במשך הלילה הם עלו על מארבים מצריים ונאלצו לבוסס בביצות הרבות שהיו באזור. חלקם נהרגו, חלקם נפצעו, חלקם נפל בשבי המצרי. לקראת בוקר נותרו רק מעט יותר מעשרים לוחמים, והשריונרים שבתוכם זיהו את קולות מנועי הטנקים שלנו כמנועי הצנטוריון - שוט קל, שהם הכירו. לכן, הם הציעו לרוץ לקראתנו וכך להינצל מהכוחות המצרים שהיו בעקבותיהם. אנחנו, שלא הבנו מי הם, ירינו עליהם וברוך השם לא פגענו באיש. הם החליטו לתפוש מחסה מאחורי דיונה ולטכס עצה. עופר סלומון, חברי ללימודים בישיבה התיכונית, ששירת כחייל ישיבת הסדר, נשלח אף הוא למשימת ארגון תפילות ותקיעות בימים הנוראים, במעוז מילאנו. הוא זה שהגה את הרעיון להשתמש בטלית כאמצעי זיהוי, שיגרום לנו לחדול אש. אפרים הולנד, איש החטיבה הירושלמית, ששירת כחייל בפלוגה של יענקלה טרוסטלר, ולקח עמו למסע החילוץ את טליתו, נתן אותה לגיל אופיר ולאילן גדרון. גיל ואילן התנדבו למשימה המסוכנת לצאת לקראתנו. השמחה הייתה עצומה, אילן וגיל יצאו מיד אל החברים שעדיין התחבאו, וקראו להם להגיע אל הטנק שלנו בפקודו של מנחם לונץ. מנחם ביקש מהשניים לעלות על הטנק וכך התקרבו אליהם יותר. הם ירדו והזעיקו את כל החברים שנותרו - למעלה מעשרים איש. כולם הוזמנו על ידי מנחם לעלות על הטנק. הפצועים הוכנסו לתוך תא הלוחמים. כל השאר ישבו על הצריח והתמסורות, כיבדנו אותם באוכל ובמים. בתוך החבורה זיהיתי מיד את עופר סלומון, חברי שהיה יחף כיוון שנעלי האצבע שנעל ביום כיפור נפלו לו בביצות בהן הם עברו בלילה הנורא.

זכה מנחם ויחד אתו זכינו דני ואנכי להציל קבוצה זו ממצב בלתי אפשרי ומסוכן ביותר.

בינתיים הועברה הבשורה לכל הגדוד ולמפקד החטיבה. הפקודה שהגיעה מהפיקוד הייתה להעביר את כולם לתעוז (המוצב העורפי) הקרוב ביותר, יורם. בתעוז זה חיכתה לנו סירת מטכ"ל, שהייתה יכולה ללמוד מהניצולים מה באמת קורה על גדות התעלה. מנחם הוביל את הטנק לכיוון התעוז בנסיעה איטית, כדי שאיש לא ייפגע, ותוך כדי הנסיעה הוא העלה את השאלה: מי מבין השריונרים שהיו באותו זמן בקורס מט"קים, מוכן להצטרף לטנק שלנו כתותחן? תוך שניות בודדות נמצא מתנדב, מנחם גנון. למרות החוויה הקשה שעבר בימיים האחרונים, למרות שניצל בנס, הוא התנדב להמשיך ולהילחם למען עמו וארצו. לאחר שמסרנו את הניצולים ליחידה שחיכתה להם, הוביל מנחם לונץ מפקדנו את הטנק, הפעם בצוות מלא, חזרה אל הגדוד שהמשיך לחתור למגע עם האויב.

מנחם שוב התייצב עם הטנק המוביל של המחלקה, וממילא של הפלוגה והגדוד, שנע מערבה. המשכנו להתקרב לתעלה, מנחם חשוף בצריח ואנכי עומד לידו, מנסה לעזור בתצפית ללא משקפת, מנחם גנון בתא התותחן ודני נוהג בתא הנהג. לפתע מנחם זיהה שני SU100 - כל אחד דו קני, בעמדה מולנו. הוא פקד עלי לרדת פנימה, להכניס פגז לקנה ולעמוד מוכן עם עוד פגז בידיים. מנחם נתן פקודת אש, הפגז הראשון נורה, לא פגענו (הסיבה ברורה) גם המצרים פתחו באש, ארבעה פגזים נורו לעברנו. האחד פגע מימין, השני פגע משמאל, השלישי פגע מלפנים, והרביעי פגע בכיפת המפקד. מנחם לונץ - מפקד הטנק, שהיה כאמור חשוף בצריח במאמץ לזהות את האויב, נהרג מיד מפגיעתו הישירה של הפגז המצרי. אני נפגעי מרסיסים רבים, שחדרו דרך כיפת המפקד, ומדפי הטען שהיו פתוחים. ברוך השם, הרסיסים היו קטנים ולא פגעו במקומות קריטיים. קיבלתי גם מכה חזקה ביותר, כשידי נמחצה בין הפגז למגן התותח, תוך ניסיון להכניס לתותח שלנו את הפגז השני. מנחם גנון התעשת ראשון וצעק לדני הנהג "נהג אחורה מהר" וכך זכה להציל אותנו מפגיעה נוספת.

קיבלנו הוראה לנסוע לתאג"ד בבלוזה (הבסיס הגדול באזור), שם מסרנו את מנחם לונץ הי"ד לחברה קדישא הצבאית. בערב חזרנו לגדוד ושלשטנו שובצנו מחדש בטנקים אחרים.

מנחם גנון זכה לצל"ש, בסוף המלחמה, על התנדבותו ועל הצלת שאר חברי הצוות. אילן גדרון נהרג בהמשך המלחמה.

גיל אופיר מאבן יהודה, מגיע ביום כיפור בכל שנה, עם הטלית שנשא כשמנחם הציל אותו ואת חבריו, לבית הכנסת כדי להודות על ההצלה.

בתום מלחמת לבנון השנייה, בנו של גיל, קצין השריון, חזר גם הוא בשלום מן המערכה הקשה, ומאז שניהם הולכים בכל יום כיפור לבית הכנסת עטופים בטלית שהצילה.

גשתי שוב את השם מנחם לונץ, כשם שמתנוסס על שלט הנצחה בבית הכנסת אחדות ישראל, בסמטת בורוכוב בירושלים, שם מונצחים לוחמי המחותרות שנהרגו לפני קום המדינה. לא הבנתי איך יתכן? אחרי מחקר מהיר התברר לי כי מנחם לונץ - מפקדי, הלך בדרכו של דודו, שנרצח בידי הבריטים במושבה יבנאל, כחבר במחתרת הלח"י.

בין חברי הקבוצה שזכינו להציל היו אנשים שונים, אשכנזים ואנשי יהדות המזרח, בעלי דעות משמאל ובעלי דעות ימניות, דתיים ושאינם מגדירים עצמם כדתיים, אנשי העיר ואנשי ההתיישבות העובדת, ותיקים ועולים חדשים, כולם נלחמו בגבורה כתף אל כתף, וכולם ניצלו בזכות הטלית המאחדת, **הטלית שהצילה.**

לְעִי לְוִי זְשֵׁבַת

<p>הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א</p> <p>גב' נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה</p> <p>הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח</p> <p>הרב שמואל כהן שבט תשפ"א</p> <p>מר יחזקאל וגב' חנה צדיק אייר תשע"ו / סוכות תשפ"א</p>	<p>הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב</p> <p>הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד</p> <p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי בן יצחק ז"ל ונעמי הי"ו. נלב"ע כ"ח באייר</p> <p>גב' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'</p> <p>הרב ראובן וחיה לאה אברמן כ' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב</p>	<p>מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א</p> <p>מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א</p> <p>חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט</p> <p>הרב ראובן וחיה לאה אברמן כ' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב</p>	<p>לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p> <p>מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב</p> <p>מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א</p> <p>חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט</p> <p>ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב</p>	<p>גב' גילי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב</p> <p>מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד</p> <p>ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)</p> <p>ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב</p>	<p>הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב</p> <p>מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב</p> <p>הרב אשר וגב' סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף</p> <p>ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טובע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט</p>
--	--	--	--	---	--

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

כיצד מפקירים בזמן הביעור

בשבוע שעבר המשכנו את עיסוקנו בחובת ביעור פירות השביעית. הזכרנו שהרמב"ן פוסק שהביעור הוא הפקרת הפירות, כדרך להשיב את הפירות אל החברה. רוב הפוסקים פוסקים כדבריו.

הבאנו שם שני סיפורים מהירושלמי (שביעית פרק ט, ד) :

רבי יאשיה מורה לרבי יצחק בר רדיפא שיפקיר את פירות השביעית שלו בפני שלושה חברים, שיכול לסמוך עליהם שלא יקחו את הפירות לעצמם.

תושבי קפודקיא היו פחות חברתיים. הם שאלו את רבי אמי מה לעשות, מכיוון שאין להם שלושה אנשים שהם סומכים עליהם. רבי אמי הורה להם להפקיר בשוק כאשר אנשים אינם נמצאים בקרבת הפירות.

הפרשנים חולקים ביחס לסיפור השני.

הלכה פשוטה היא שהפקר צריך להיעשות בפני שלושה. האם במעשה השני, בו הפקירו את הפירות בשעה שהשוק היה שומם, ההפקר לא נעשה בפני שלושה?

החזון איש (שביעית סימן יא אות ז) מסביר שהכוונה היא שהאדם מגיע לשוק בשעה שאין בו אנשים רבים, וצועק שהפירות מופקרים באופן ששלושה אנשים ישמעו את צעקתו מרחוק. כך הוא מפקיר בפני שלושה שסביר שלא יצליחו לזכות בפירות.

הגר"א מסביר את הסיפור כפשוטו. האדם יכול להפקיר את הפירות בשוק בשעה שהשוק שומם. הגרש"י (שלחן שלמה שביעית עמוד רסד) פוסק כדבריו. עולה שניתן לקיים את הפקר פירות השביעית ללא נוכחות של שלושה אנשים, לכאורה בניגוד להלכות הפקר!

הגרש"י (שם הערה יז) מציע שני הסברים. הראשון מזכיר שמדאורייתא ניתן להפקיר בנוכחותו של אדם אחד. השמיטה בזמן הזה היא מדרבנן, יתרה מזו, חז"ל הקלו בהלכות הביעור, באופן כללי (כפי שפירטנו בטור הקודם). לכן לעניין הביעור שבו לעיקר הדין מן התורה.

ההסבר השני מפורט יותר בדברי הראי"ה קוק (שבת הארץ פרק ז הלכה ג). נרחיב בדברים :

לו יצויר שבשנת השמיטה אדם יודע על פירות הגדלים על עץ בשדה הפקר, ואחרים אינם מודעים לקיומם. האם מוטל עליו לפרסם את הפירות הללו? לכאורה אין חובה שכזו. אסור לו למנוע את גישת האחרים לעץ, אך גם אין לו חובה לפרסם את הפירות.

למדנו שמטרת ההפקר היא השבת הפירות למצב הראשוני של השמיטה. לכולם ניתנה הזדמנות לקחת את פרי השנה השביעית. כאשר הפירות כלו מן השדה, יש להשיבם לשדה, ולאפשר לאנשים לקחת אותם שנית. אך הבסיס הוא הוצאתם לשדה.

הנחת הקושיה היא שעיקר הדין הוא ההפקר, ולמדנו על דרכים לעשות את ההפקר בדרך מתוחכמת, באופן שהמפקיר לא יפסיד את הפירות. אך יתכן והתמונה הפוכה: עיקר העניין הוא השבת הפירות למרחב הציבורי, הוצאתם לשדה, גם אם מעשית הסבירות שאחרים יזכו בפירות בפועל נמוכה. לא מדובר כאן בפעולה שביסודה היא פעולה קניינית, אלא השוואת השדה והבית. כאשר כלה מן השדה, יש לכלות מן הבית, ולהשיב את הפירות לשדה. זהו העיקר, לא הקניין. אופן אחר לעשות זאת הוא על ידי מעשה ההפקר. אם אדם מסיר את בעלותו מן הפירות, ממילא אותו העיקרון מתקיים. אך זו רק דרך אחרת להפקיע את הפירות מתודעה שהם "בבית", ולהשיבם "לשדה". הפקעת הבעלות גם מקיימת את הרעיון הזה, אך הרעיון הבסיסי הוא השבת הפירות לשדה. לכן, בדומה לאותו עץ בודד שאיש אינו יודע על קיומו, ובכל זאת פירותיו קדושים בקדושת שביעית, כך האדם יכול לייצר את אותו המצב: לקחת את הפירות לשדה, לרשות הרבים, למרחב הציבורי, ולהכריז שכל הרוצה ליטול יבוא וייטול, גם אם באותו רגע אין שם אנשים אחרים. בכך הוא מקיים את השבת מצב השמיטה לפירות. ההפקר, כאמור, זו רק שיטה חלופית להגיע לתוצאה דומה, אך לא עיקר העניין.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
טל שאול בן יפה	ניר רפאל בן רחל ברכה	ישראל בן רבקה
גדעון בן רחל	שי בת הלל	עובדיה בן אסתר מלכה
חנן הראל הכהן בן דרורה	מאירה בת אסתר	נטע בת מלכה
משה בן רחל	ר' יצחק בן בריינדל גיטה	חוה ראנלה בת פיילא
אריה יצחק בן גאולה מרים	נהוראי בן רבקה נמיר	רבקה בת שרה בלה
אילנה בת עליה	בתוך שאר חולי עם ישראל	

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניציבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

לרכישה

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

חֵמְדַּת הַדָּף הַיּוֹמִי

מה דינם של פירות שלא הפרישו מהן מעשר עני? / יבמות פו

הרב עקיבא כהנא

בסוגיה שאותה נלמד השבוע נלמד לגבי איסורו של טבל שלא הפרישו ממנו תרומה או מעשר. בגמרא ביבמות (פו ע"א) וכן בגמרא במכות (טז ע"ב) נראה שחייבים גם על טבל של פירות שהפרישו מהם את כל התרומות והמעשרות חוץ ממעשר עני כמו כל טבל אחר וכפי שנאמר שם. והגמרא בסוגייתנו נראה מהגמרא שגם חייבים מיתה על טבל כזה. כך גם עולה מדברי רש"י.

תוספות (ד"ה אי מהתם) מעיר שלמעשה ניתן לומר שאין חיוב מיתה על טבל שטבול למעשר עני, כיון שאין היקש בינו לבין תרומה, בהסבר אחר הוא כותב שבגלל שהוא דומה לטבל אחר לעניין אזהרה הוא יהיה דומה לו גם לעניין מיתה. המנחת חינוך (רפד) כתב שלדעת התוספות אותו דין יהיה גם במעשר שני, שאם חייבים על טבל מעשר עני יהיו חייבים גם על טבל למעשר שני, ואם פטורים יהיו פטורים גם עליו. אמנם, הגבורת אר"י (מכות) כתב שגם אם טבל למעשר עני לא חייבים עליו מיתה, מעשר שני טובל בכל מקרה, משום שיש בו הרבה איסורים בניגוד למעשר עני, כך יצא שיהיה הבדל בין השנים השונות לעניין חיוב מיתה בטבל.

לעומת התוספות, הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה קנג) כתב ש: "והמתבאר מזה כלו שמי שאכל טבל קודם שירם ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר חייב מיתה... מי שאכל טבל אחר הוצאת התרומה קודם הוצאת כל המעשרות חייב מלקות ואזהרתיה מלא וטובל לאכול בשעריך מעשר דגנך". כך גם החינוך (רפד). כך גם פסק הרמב"ם בפרק י מהלכות מאכלות אסורות (יט-כ) והראב"ד שם הסכים לדבריו.

כלומר שגם הרמב"ם וגם החינוך שניהם סברו שבכל מקרה של טבל שאינו לתרומה או תרומת מעשר לא חייבים עליו מיתה, אלא רק איסור.

המנחת חינוך (רפד) הקשה על דבריהם שמהגמרא משמע שגם טבל שטבול למעשר ראשון חייבים עליו מיתה, וזאת גם במקרה שאין שם טבל לתרומת מעשר, כשכבר הפרישו ממנו תרומת מעשר לפני כן.

המהרי"ט (א, כה) הקשה על הרמב"ם והוכיח מכמה מקומות שכל עוד לא הופרשה תרומת המעשר ולא חל החיוב שלה, הרי שהחיוב שלה לא חל, והתבואה לא צריכה להחשב טבל שיש בו מיתה משום שאין זה נחשב שהטבל הוא לתרומת מעשר, אלא רק

למעשר. כלומר, הוא מקל יותר מהרמב"ם וטוען שגם במקרה שהופרשה תרומה גדולה, ולא מעשר ראשון, לא תהיה מיתה אלא לאו בלבד.

לכאורה ניתן להסביר שמחלוקתם תלויה בשאלה בחקירת האתוון דאורייתא (סימן ב) האם איסור הטבל נובע מהתרומה או המעשר שמעורב בו, או שהוא איסור עצמאי (כפי שכתב שם בעצמו, שלא יתכן שטבל הטבל למעשר יהיה אסור מסיבה זו.

לסיכום: נחלקו רש"י והרמב"ם האם טבל שאינו טבול לתרומה או תרומת מעשר אסור בעונש מיתה, ישנה מחלוקת בדעת התוספות האם לפי הדעה הראשונה יש להבדיל בין מעשר שני למעשר עני. ויש שסברו שטבל למעשר ראשון גם בו אין מיתה.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	--	---	--	---

לע"נ **הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד**

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

New York, USA

ניו יורק, ארה"ב

אלול תשע"ה

עליית כהן נכה לדוכן בנעלי

שאלה

כהן נכה בקהילתנו שמתקשה בהליכה ומתקשה להתכופף, מצליח לעלות לדוכן לברכת כהנים רק כאשר הוא מגיע לבית הכנסת בכפכפים. הוא אינו עולה לדוכן כאשר הוא מגיע עם נעליים, מפני שאינו יכול להתכופף ולחלוץ נעליים בבית הכנסת לפני העלייה לדוכן.

בעונת החורף הקרה הוא אינו יכול לבא לבית הכנסת בכפכפים ועל כן נמנע מברכת כהנים. האם מותר לו לעלות לדוכן בנעליים ללא שרוכים, במקום שהכהן כבר מוכר וידוע, כמו שנפסק לגבי מי שבידו פצעים או שידיו פצועות?

תשובה

בדרך כלל יש להקפיד שכהן לא יעלה לדוכן בנעליים.¹ בשעת הדחק, כשהקפדה על כך תגרום עגמת נפש לכהן ואין פתרון אשר יאפשר לו לברך ברכת כהנים בלי נעליים, יש מקום להקל ולהתיר לו לברך ברכת כהנים בנעליים. אבל זאת רק בתנאי שהכהן לא יעלה לדוכן (היינו למקום מוגבה) אלא יישאר למטה על רצפת בית הכנסת סמוך לדוכן.² ומוטב שישתמש בנעליים שאינן מעור ושאינו הולך בהן ברחוב (ולפחות יקפיד שהנעליים תהיינה נקיות).³

¹ מקור האיסור לכהן לעלות לדוכן במנעלים הוא תקנת רבן יוחנן בן זכאי, כמבואר בגמרא בסוטה דף מ"א. שם מובאים שני טעמים אפשריים בהסבר האיסור:

א. כבוד הציבור – כאשר הכהן מרים את ידיו עולים בגדיו ונראה הבוץ שבנעליו, וזהו גנאי לציבור (רש"י שם).
ב. רב אשי מסביר שהחשש הוא שמא יפתחו לכהן רצועות הנעל, ואז ירד מן הדוכן ולא יברך ברכת כהנים מפני שגנאי לו להישאר כך על הדוכן. זה עלול לגרום לחשד שאנשים יחשבו שהטעם שאינו עולה לדוכן הוא מפני שאינו ראוי לעלות, כגון שהוא בן גרושה או בן חלוצה. נחלקו הראשונים איזה טעם יש לקבל להלכה. בפסקי ריא"ז שם בסוטה (ז, ח) פוסק כטעם של כבוד הציבור. אבל הר"ן (על הרי"ף מגילה טז ע"א באלפס ד"ה שכור), והמאירי (מגילה כד ע"ב ד"ה הרבה דברים, סוטה לט ע"א ד"ה סדר נשיאות) מזכירים רק את הטעם של שמא יפתחו לו רצועות סנדלו.

הראב"ה (סימן אלף קנה, ומובא בהגהות מיימוניות פרק יד מהלכות תפילה אות ד) כותב שלפי רב אשי (הטעם השני) יהיה מותר לעלות בנעליים גבוהות שמגיעות עד הברכיים (בלשונו 'בתי שוקיים', שהם כעין מגפיים שלנו או שמא – ובפרט לפי האמור להלן בנוגע ללבישתן מתחת הנעל – מעין גרביים), הואיל ובהן אין חשש שמא תקרע רצועה. הב"י מבאר שאף שלפעמים גם לבתי שוקיים יש רצועות, אין בזה גנאי אם הרצועות יפתחו, הואיל והרצועות נמצאות למעלה. השו"ע (סימן קכח סעיף ה) סותם שמותר לעלות לדוכן בבתי שוקיים (ולא כתב שההיתר הוא רק אם אינם מעור). ואמנם בדרכי משה מביא שהאגודה מחמיר בדבר, אך גם הרמ"א כתב בשו"ע: "ויש מחמירין אם הם של עור ונהגו להקל בקצת מקומות". היינו שאם אינם מעור, לא חוששים לחשש שמא תקרע רצועה, ואם הם כן מעור יש מחמירים שאסור מצד "לא פלוג", ויש שהקילו בדבר. הפרי חדש כותב (סימן קכח ס"ק ה): "דעת הרב ז"ל בב"י דבתי שוקיים של עור אעפ"י שאין

במדבר

בהם רצועות, דליכא למיחש לשמא תיפסק, אסור, דלא פלוג רבנן וסתם גזרו בכל סנדלים ומנעלים. אבל נהגו היתר בדבר, וכן נראה... בתי שוקיים אפילו הם של עור משלם לא נכנסו בתוך הגזירה, לפי שלא דמו כלל למנעלים". משמע מהפרי חדש שגם המקילים לגבי בתי שוקיים מעור וידו בנעליים ממש שאין להקל בהן אם הן מעור גם כשאין להן שרוכים. וכן פוסק הערוך השלחן (סעיף יב) ומשמע במשנה ברורה (ס"ק יז).

הפרי חדש (שם) הוסיף: "אעפ"י שאמרנו בסמוך שבבתי שוקיים של עור שרי, היינו כשיש לו מנעלים תחתיהם, אבל אם מהלך בשוק בבתי שוקיים גרידי צריך לחלצן משום כבוד ציבור, ואף על גב דלמסקנא אסיק רב אשי טעמא שאין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהן שמא תפסק לו רצועה בסנדלו וכו', היינו לומר דאפילו היכא דלא שייך טעמא דכבוד ציבור אסור משום שמא נפסקה, אך טעמא דכבוד ציבור איתא". וכן פסקו בכף החיים (ס"ק לג) ובמשנה ברורה (ס"ק יח) – אם כי עיין להלן שאולי שינה קצת מהפרי חדש. ועל כן, למעשה יש לחוש לשני הטעמים שבגמרא.

מתי לא שייכים החשש של שמא תיפסק הרצועה והטעם של כבוד הציבור

הערוך השולחן כותב (סימן קכח סעיף יב) שבנעליים שאינן מעור ואין בהן רצועות (או שרוכים) לא שייך החשש של הגמרא שמא תפסק הרצועה.

בספר ברכת הורי (סימן ה סעיף א, עמ' עא) כותב, "ויראה שנעלים וסנדלים המצויים בינינו, אפילו יפסק שרוך או רצועה אין גנאי כל כך, ולכן אם עשויים מעור, אסור; ואם משאר מינים, מותר". הוא מסביר שם (בהערה ז) "דמנעלים וסנדלים שאסרו חז"ל היו עשויים כך שאם היתה נפסקת רצועה היה מתפרק כל מעמד הנעל והסנדל והוי גנאי גדול, משא"כ בתי שוקיים אפי' תפסק רצועה עיקרם נשאר על עומדו ורק מקום הקשירה ניתק". (ויש להעיר שסברא זו דומה לחילוק שחילק הבית יוסף בין רצועות של נעל לאלה של בתי שוקיים.) ולכן מסיק שרק בנעלי עור יש לאסור משום 'לא פלוג', אבל בשאר נעליים אין לאסור.

וכבר קדמו בסברא זו בספר בני ציון (לרב בן ציון הכהן ליכטמן, או"ח קכח, ה"ס ק"ז ד"ה והנראה).

אך מכל מקום בנעליים שהולך איתן ברחוב, שייך לאסור מן הטעם השני של כבוד הציבור, כמבואר במ"ב שם (ס"ק יח). אבל בנעליים שלא רגילים ללכת בהן ברחוב, כך שלא יהיה עליהן טיט, הנימוק של כבוד הציבור לא יהיה שייך.

לפי זה יוצא שלכאורה יש מקום להתיר לכהן לעלות בנעליים שאינן עשויות מעור (גם אם יש להן שרוכים), במקום שאינו הולך איתן ברחוב.

[גם יש לדון אפילו בנעליים אשר כן הולך עמהן ברחוב, כאשר מקפיד שיישארו נקיות. כמובא למעלה, הפרי חדש כתב (ס"ק ה), "אם מהלך בשוק בבתי שוקיים גרידי צריך לחלצן משום כבוד ציבור". משמע שכל נעל שהולך בה בשוק אסורה מצד כבוד הציבור. אבל כאשר הפרי מגדים מביא את הפר"ח הוא מתבטא (אשל אברהם קכח, ה), "אם הולכין בשוק בבתי שוקיים אלו 'ומטונף' אסור בלאו הכי". יש לעיין האם התכוון שהאיסור מצד כבוד הציבור הוא דוקא אם הנעליים הן מלוכלכות בפועל (וראה בברכת הורי שם הערה ט שמציין דיוק זה ודן האם הוא מוכרח). מעין כך כאשר המשנה ברורה (ס"ק יח) מביא את הפר"ח הוא מתבטא, "ומ"מ בבתי שוקיים שלנו... שרגילין לילך בהם בשוק בטיט אין להקל משום כבוד הציבור", ויש לעיין שמא גם לדעתו האיסור הוא רק כאשר רגילים לדרוך עם הנעליים בטיט, אבל אם מקפידים שהנעליים לא יתלכלכו יהיה מקום להקל. וראה עוד שם בספר בני ציון (בסוף הס"ק) שמציע שבכלל אין בעיה של כבוד הציבור בזמננו בעלייה לדוכן בנעליים, הואיל ובזמן הזה הנעליים הן תמיד מגולות גם מבלי שמגביהים את הידיים. (אכן יש לעיין בדבר אם הפגיעה בכבוד הציבור היא בעצם חשיפת הנעל המטונפת בציבור, ולא התייחדה נשיאת כפיים אלא בעניין זה שבעת נשיאת הכפיים אכן מתגלה הנעל בגלל הגבהת הידיים, ולפי זה אכן יש לומר שבזמננו אין נשיאת הכפיים מוסיפה דבר לפגיעה בכבוד הציבור, או שהפגיעה בכבוד הציבור היא בברכתם ע"י הכהן בעת שרגליו מטונפות, וההסבר בדבר הגבהת הבגדים ע"י נשיאת הכפיים אינו אלא הסבר מדוע אכן קיימת בכך פגיעה כזו למרות הבגדים הארוכים שהיו נהוגים בזמנם, אך גם בזמננו כשאין נשיאת הכפיים נצרכת כדי להביא לגילוי הנעליים קיימת הפגיעה בכבוד הציבור בברכתם ע"י כהן זה, אע"פ שגם ללא הברכה נעליו מגולות. ואכן מדברי עולת תמיד ושיירי כנסת הגדולה [הובאו גם בפרי חדש ובמשנה ברורה ס"ק טו] שלמדו מדין זה שגם כשחולצים את הנעליים יש להצניען מפני כבוד הציבור משמע קצת שהגנאי הוא בעצם גילוי הנעליים, אלא שאפשר שלא אמרו שדין אחד הוא אלא שיש ללמוד את סברת כבוד הציבור מדינא דגמרא לנידונם – בסברא, שהרי גם אם נאמר שהגנאי לציבור שנאמר בגמרא הוא מצד הברכה ע"י כהן הנעול בנעליים מטונפות ולא מצד עצם מציאותן, כשהן גלויות, בבית הכנסת, עדיין יש ללמוד מכך שיש גנאי גם בעצם מציאותן כך, ובפרט שסברא פשוטה היא שנעל מטונפת המונחת גלויה בפני עצמה ניכרת ומאוסה ומגונה יותר כשאדם נועל אותה.]]

היסח הדעת של המתברכים

אלא שיש לדון מטעם אחר, שהואיל ודרך הכהנים היא שלא לעלות בנעליים, העולה בנעליים משנה משאר הכהנים, ושינוי זה יגרום לציבור להסתכל עליו. השו"ע כותב (סימן קכח סעיף ל) שאסור למי שיש מומין ברגליו לעלות לדוכן במקום שנהגו שלא עולים לדוכן בבתי שוקיים, "מפני שהעם מסתכלין בו". ומסביר שם המשנה ברורה (ס"ק קט), "ובשביל זה יסיחו דעתם מלכוין לשמוע הברכה". משמעות דברי המחבר אלה היא שאמנם במקום שנהגים לעלות בבתי שוקיים, מותר הדבר; אך במקום שנהגו שלא לעלות בהם, יש איסור בדבר (שהרי אחרת היה לו לכהן בעל המום לעלות עם בתי שוקיים וכך המתברכים לא יראו את מומיו). וכן דקדק בבית הלוי על התורה (עניינים שונים), בענין 'ברכת כהנים בבתי רגלים', "דהעם יסתכלו בשינוי זה". מזה משמע שאין לכהן לעלות בצורה שונה מן הרגיל אם הופעתו המשונה הזו תגרום שימת לב מיוחדת.

במקום שדש בו

בשו"ע שם ממשיך, "ואם היה דש בעירו, דהיינו שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו מום, ישא כפיו". הרי שבמצב כזה "לא יסתכלו בו כי אינו חידוש בעיניהם" (לשון המשנה ברורה שם ס"ק קיא). יש לשאול האם במקום שמוכר בו הכהן כנכה שאינו יכול להתכופף לחלוץ נעליו, שמא שם יהיה מותר לו לעלות בנעליים, בדומה לכהן בעל מומים שאעפ"כ מתירים לו לעלות לדוכן אם דש בעירו.

במנחת יצחק (ח"י סימן יא) דן במי ש"יש לו לא עלינו שיתוק ברגליו, ומחמת זה אינו יכול לפעמים להוריד מנעליו בנשיאת כפים", ולעניין עצם דין העלייה לדוכן במנעלים צידד לחבר את הנעליים למכנסיים וכך ייכללו בהיתר של "בתי שוקיים" לכולי עלמא (עיין שם, ואמנם יש מקום לדון בדברים כיוון שהפוסקים שדיברו על בתי שוקיים שמחוברים למכנסיים – נראה שדיברו על בגד שעשוי כך מלכתחילה ולכן אינו מוגדר "נעל" ולא על חיבור מלאכותי של הנעל למכנסיים, ומכל מקום אין זה נידוננו ואכמ"ל) אך אעפ"כ פקפק בדבר מצד זה שגורם שיתכללו בו והשאיר את הדין בצ"ע. הצד לאסור הוא שלמרות שכהן זה מוכר כנכה, מכל מקום אינו מורגל לעלות לדוכן בנעליים – כלומר שבוה אינו דש בעירו – ועל כן ייתכן שאסור לו לישא את כפיו במצב כזה.

הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה או"ח חלק ב סימן לב) דן לגבי כהן שאין לו רגליים טבעיות ואשר עובדה זו אינה ניכרת כאשר הוא לבוש במנעלים. הוא כותב שמסתבר הוא שהטעם שאסור לכהן לעלות בבתי שוקיים במקום שלא נהגו בהם, אינו מצד שעצם השינוי מהמקובל יסיח את דעת המתפללים, שהרי אין איסור לכהן לעלות בגרביים צבעוניות מחשש שמא השינוי בצבע יסיח את דעת הציבור. אלא הטעם שלא לעלות בבתי שוקיים במקום שלא נהגו בהם הוא מפני שכשיעלה בבתי שוקיים יבינו הציבור שהסיבה שעולה שלא כנהוג היא מפני שיש לו מומים ברגליו, וזהו מה שסיח את דעתם. ולכן מתיר הגר"מ פיינשטיין, במקום שהכהנים עולים לדוכן עם גרביים, לעלות לדוכן

במדבר

עם בתי שוקיים; שהרי העם לא יחשבו שעושה כך בגלל מומים, הואיל וגם הגרביים היו מכסות את המומים. וכן כאשר הכהן שאין לו רגליים ועשו לו רגליים תותבות, דש בעירו, העלה הגר"מ פיינשטיין להתיר לו לעלות בנעליים לדוכן, שאין בזה חשש שיסיח את הדעת, שהרי הציבור כבר מכירים את מצבו.
לכאורה לפי זה גם בנידון דידן יש להקל אם הכהן דש בעירו, היינו שמתפללי בית הכנסת יבינו שהסיבה שאינו מוריד את נעליו היא מפני שהוא נכה ואינו יכול להתכופף.
אמנם הברכת הורי (שם הערה ח) מציין שמדברי המ"א (בס"ק מה; ובמשנה ברורה [ס"ק קיד]) והנודע ביהודה (או"ח קמא סימן ה) משמע שכל שינוי יוצר היסח הדעת מצד עצמו.

בכהן שמברך מבלי לעלות לדוכן אלא שנשאר למטה

בספר ויקרא יהושע (הלכות נשיאת כפים סימן א, דף יג עמ"ב) כתב להקל לכהנים לברך ברכת כהנים בנעליים, כאשר אינם עולים לדוכן אלא נשארים למטה ונושאים כפיהם שם. הוא מבאר שבמצב כזה שני הטעמים של הגמרא אינם שייכים; שהרי כאשר הכהן אינו על הדוכן, המתפללים לא רואים את נעליו ואין בזה בעיה של כבוד הציבור אם יהיה בהם בוץ, וכן אין חשש שאם תפסק רצועתו ירד ולא יברך, שהרי לא כל כך רואים אותו ועל כן גם אם תפסק לו רצועה לא תהיה לו בושה להישאר ולברך. וכן פסק הגר"ע יוסף ביחודה דעת (ח"ב סימן יג) שניתן להקל כמותו, ועיין שם במה שכתב לבסס את ההיתר ולהביא לו עוד מקורות (אלא שלענין לכתחילה סיים וכתב שאומנם "נראה שהרצוה לסמוך על האחרונים המקילים כדי שלא יתבטל לגמרי ממצות נשיאות כפים לברך את ישראל, שהיא מצוה רבה וחשובה מאד, בודאי שאין מזניחים אותו. אבל המהדרים במצות גבורי כח עושי דברו, חולצים מנעליהם כתקנת חז"ל, ועולים לדוכן. וכזה ראה וקדש"). הציץ אליעזר (ח"ד סימן יא) היקל בזה לחולים (אמנם כתב שם שזהו בצירוף מה שלא היו עושים כן בתדירות וגם שהיה מדובר או במנעלים שאינם מעור או בכאלה שהיו מעור אבל בלי שרוכים); בתשובה אחרת (ח"כ סימן כו) הביא שכן כתב הרב יצחק ניסים בספרו יין הטוב (סימן לז) והעיד שכך היה המנהג בבגדד (ובאותה התשובה של הציץ אליעזר לא הזכיר את הצורך בצירופים הנ"ל). אך בכף החיים (סימן קכח סימן קכ) חלק על סברא זאת וכתב שלא פלוג רבנן, ולכן אף אם לא עולה לדוכן, יש לאסור לו לברך בנעליים. גם בספר ברכת הורי (שם הערה ב) האריך לחלוק על סברא זאת והסיק שאף מי שקשה לו לחלוץ מנעליו, ועי"ז יתבטל לגמרי ממצות נשיאת כפים, אין להקל לו לברך במנעליו. וכן בספר חמדת צבי לרבי משה דוב וולנר (חלק רביעי סימן יב) האריך לדחות את חידושו הנ"ל של הספר ויקרא יהושע, והסיק שאין להקל בזה אף במקום שייבטל לגמרי ממצות נשיאת כפים.
גם יש לדון לפי מה שהבאנו לעיל בשם המ"א והנו"ב שכל שינוי מן ההרגל גורם היסח הדעת; יש לטעון שאף במציאות כזאת שמברך שלא בדוכן בנעליים, עלול לגרום להיסח הדעת. אבל מצד שני יש סברא לומר דשמא לא יגרום להיסח הדעת אם עומד קרוב לדוכן והנעליים אינן בולטות.

ונראה שלכתחילה יש להחמיר בזה, אך מכל מקום בנידון דידן יש להתחשב ברגשותיו של הנכה ולהקל בזה על סמך הדעות המתירות, כאשר חוסר עלייה לדוכן עלול לגרום לנכה עגמת נפש והמתפללים מכירים במצבו (שהוא "דש בעירו"). ובפרט אם (כמתואר בשאלה) הנעליים הן ללא שרוכים (שלא שייך החשש שתיפסק רצועה, ואומנם טעם זה לבד אינו מועיל להתיר שכן הפרוסקים נקטו שאומרים בזה "לא פלוג", כנ"ל, אבל סניף לקולות אחרות יש בזה שהרי פשטות לשון ראבי"ה והגהות מיימוניות בשמו היא שהכול תלוי בשאלה אם יש חשש של פסיקת הרצועות או לא, ואף מדברי הבית יוסף שחידש את סברת "לא פלוג" בהקשר זה משמע תחילה שלדברי ראבי"ה וההגהות מיימוניות אכן נאמר ההיתר אף בבתי שוקיים של עור. וגם לשון הרמ"א בשולחן ערוך אינה אלא שיש מחמירים אם הם של עור, ומשמע – וכן משמע מסתימת השולחן ערוך – שלדעה הראשונה, אין חילוק בין של עור לאינן של עור. ואמנם הפרי חדש (הנ"ל) ביאר בטעם הדעה הראשונה שבתי שוקיים אינם דומים לנעליים, ובנעליים – אם של עור הן – אכן "לא פלוג", אך נראה שלא כתב כן אלא אליבא דדעת השולחן ערוך עצמו כדי שלא תהיה קושיא ממה שצייד בבית יוסף על סתימתו בשולחן ערוך, אבן אי הכי נמי שלדעת ראבי"ה גופיה אין הכרח לתלות את ההיתר בסברא זו).
אמנם יש להסביר לו שעדיין יש עדיפות שיבוא בכפכפים כאשר הדבר אפשרי.

³ שהרי כפי שמופיע בהערה הקודמת, יש לומר שבכהאי גוונא לא יהיה שייך ה"לא פלוג" (הואיל והנעליים אינן מעור) וגם לא יהיה שייך הטעם של כבוד הציבור (הואיל והכהן אינו הולך עם נעליים אלה ברחוב, או שלפחות מקפיד שלא תהיינה מלוכלכות). אמנם עדיין יש לנהוג בדרך שהציעו ספר ויקרא יהושע וסיעתו ולהקפיד שהכהן לא יעלה לדוכן אלא יישאר למטה, וכך יהיה עוד טעם להקל.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל

ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ

יועצים מדעיים:
הרב פרו' אברהם שטינברג
הרב פרו' דרור פיקסלר
הרב פרו' נתן קלר

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט